

Josep Palau i Fabre, el Pelut

M'acomiado d'ell amb regust de culpabilitat: l'he portat a uns anys ignominiosos

Gener de 2006. Un dia radiant. Un cel ras. Aquella nitidesa que tant ens desconcerta als miops. Aquell blau que de tan intens sembla irreal. Aquella eterna bonança mediterrània que si has nascut terra endins et converteix l'abric en una nosa. No havia estat a Caldes d'Estrac des del 1988. Surto del cotxe i em sembla reviure aquell dia de juliol extremadament calorós en què vaig assistir a un casament i ja de matinada, en tornar a casa, vaig rebre la meua primera carta d'amor. En plena immersió nostàlgica m'adono que el mar, a l'horitzó, fa pampallugues perquè el sol juga amb les ones. Definitivament, el dia acompanya. Millor. Aquesta imatge hipnòtica m'allibera de la tensió de pensar que he quedat amb una celebritat a qui no conec personalment. I això sempre imposa. Sobretot, si el motiu de l'entrevista no és parlar de la seua obra. Aquell raconet de l'autoestima tocat i enfonsat abans i tot d'encaixar les mans. Però tinc un encàrrec editorial, temps limitat i moltes entrevistes pendants.

Entro a la Fundació Palau. Encara no la conec i em reca. Però deixo la visita per a després. No vull fer tard. El poeta viu al mateix edifici, en un habitatge inundat de sol. La memòria l'ha decorat amb fusta i moltes plantes. És més nítida la imatge dels rajos endinsant-se en diagonal fins a perdre's en Palau i Fabre, assegut amb una manta a les cames. La severitat del seu rostre m'havia fet témer un caràcter eixut, però em sembla un home exquisit. Sóc conscient que li obriré velles ferides, i em sap greu. He anat fins a Caldes d'Estrac perquè m'expliqui com va viure la guerra. I la seua història és com totes: trista i gens èpica. No ens havíem vist mai l'un a l'altre fins aquell matí de gener. Ell és un poeta incontestable. Una autoritat en l'obra de Picasso. Però en el transcurs d'aquella conversa és un home vulnerable i fràgil que no dubta a obrir-se a una perfecta desconeguda. Ja no hi sent. Potser jo m'he convertit en una excusa per passar comptes amb un passat cada cop més llunyà. Em descriu una guerra, però la pel·lícula no és d'acció. És la història d'un jove que té por i se sent terriblement sol. És el fred i la humitat que patia quan estava presoner a la Seu Vella de Lleida. Els polls que se'l menjaven viu. Els trets, de matinada, que posaven fi a la vida d'algun infeliç al peu de les muralles. Un so esmorteït que encara l'esgarrifava. No calia fer-li preguntes. Eren una frivolitat innecessària.

Va seguir parlant d'uns temps miserables amb més tristor que ressentiment. I, finalment, la confessió commovedora que va ser pitjor la postguerra. Que va plantejar-se molt seriosament de treure's la vida perquè mai no s'havia sentit tan sol ni tan incomprès. Els seus amics a l'exili desconfiaven d'ell. Amb més recel encara se'l miraven aquells que s'havien quedat a Barcelona per convicció. Uns anys terribles. Tanta misèria! Va ser una conversa llarga i distesa. El sol es va retirar de l'estança. Ell està cansat. No ho diu per educació, però és evident. M'acomiado amb regust de culpabilitat. L'he portat a uns anys ignominiosos. Quan marxo em sembla encara més vell. Voldria emportar-me la tristor dels seus ulls grisos. Però necessita temps. I jo tinc la Fundació Palau per descobrir. És magnífica. Tinc remordiments de tant com la disfruto. De tant en tant penso en l'home que he deixat al pis de dalt. Cada obra m'explica un trosset més de la seua història. I penso que, malgrat tot, ha tingut una vida intensa al costat de mites del segle XX. Unes fotos en blanc i negre me'l mostren a la Costa Brava fent de figurant en pel·lícules dels anys seixanta. Sort dels rètols. No l'hagués reconegut. Veig un home jove, fort, colrat pel sol. El pit descobert traspuant virilitat. No puc reprimir un somriure en saber que li deien 'el Pelut'. En el context d'aquelles fotos el sobrenom invoca el fantasma de John Wayne. Però jo he conegut la fera amansida per l'inexorable pas del temps. Tan inofensiu com l'osset de peluix amb qui dorm la meua filla. També es diu Pelut.

Il·lustració: Matías Tolsà